

Streefbeeld

Erve Bunte

Streefbeeld

Erve Bunte

landbouw, natuur en
voedselkwaliteit

dienst landelijk gebied
voor ontwikkeling en beheer

Inhoudsopgave

Pagina	
3	Inleiding
5	Hoofdstuk 1 Doelen van de deelnemende partijen
7	Hoofdstuk 2 De Bunte, bewust natuurlijk boeren
9	Hoofdstuk 3 Waterhuishouding
9	3.1 Huidige situatie
9	3.2 Waterhuishouding bij natuurgerichte bedrijfsvoering
11	3.3 Maatregelen
13	Hoofdstuk 4 Natuur en landschap
13	4.1 Grondgebruik
15	4.2 Landschapselementen
17	Hoofdstuk 5 Agrarische bedrijfsvoering

Inleiding

Onderstaande tekst is een toelichting op het streefbeeld voor Erve Bunte. Deze toelichting op het streefbeeld maakt samen met de streefbeeldencartaart deel uit van de overeenkomst die de boer sluit met de provincie als vertegenwoordiger van de deelnemende partijen in het project Boeren voor Natuur op Twickel.

In deze toelichting zijn de streefbeelden en de verwachtingen vastgelegd. De betreffende ondernemer wordt hier niet op afgerekend; ze worden daarom ook niet uitputtend beschreven.

Allereerst is de motivatie van de deelnemende partijen aan deze pilot vastgelegd. In de daaropvolgende hoofdstukken komen de waterhuishouding, natuur en landschap en de bedrijfseconomie aan de orde. De nadruk in de omschrijving ligt op de winst die door toepassen van Boeren voor Natuur wordt behaald.

Om de winst en daarmee de effectiviteit van de pilot aan te tonen, wordt in het eerste jaar een o-meting uitgevoerd. In de daaropvolgende jaren wordt een groot aantal fysische en biotische parameters onderzocht. Om de veranderingen in de waterhuishouding, natuur en landschapskwaliteit te monitoren, worden inventarisaties uitgevoerd van o.a. broedvogels, (water)planten, zoogdieren en vissen. Deze geven samen een goed beeld van de ontwikkelingen van de natuurwaarden en de belevingswaarde van het landschap. Ook wordt gevolgd of de bedrijfsontwikkeling van het bedrijf is zoals we verwachten.

Ten aanzien van de landschapselementen zijn afspraken gemaakt met de boer over de nieuwe landschapselementen, het eindbeeld, de inrichting en het beheer. De afspraken betreffen uitsluitend de nieuwe landschapselementen. Het beheer van de bestaande landschapselementen gebeurt door Twickel.

1 Doelen van de deelnemende partijen

Boeren voor Natuur is een visie op het landelijk gebied met een grotere rol voor de boer als landbouwer en beheerder. Behoud en herstel van natuur en landschap gaan samen met agrarische bedrijfsvoering. Duurzaam en op economisch verantwoorde wijze ondernemen is gekoppeld aan een hoogwaardig leefmilieu in het buitengebied ten behoeve van de hele samenleving. Verschillende overheden en particuliere organisaties werken daarom mee aan het realiseren van deze visie.

Om de visie te bereiken wordt van de boeren innovatief vakmanschap en maatwerk in de inzet van vee en materiaal gevraagd. Het resultaat is een afwisselend beeld van natuur- en bosgebieden met kleinschalige landbouwgronden, omzoomd door struwelen en houtwallen, doorsneden met meanderende beken. Waarin een brede flora en fauna weer de ruimte vinden om zich te vestigen en tot bloei te komen.

Bij het project Boeren voor Natuur zijn diverse overheden betrokken. Centraal staat de bijdrage die de eigen "Boeren voor Natuur" op de deelnemende bedrijven kan leveren aan de kwaliteit van het landelijk gebied. Per organisatie ligt het accent daarbij anders.

Het waterschap Regge en Dinkel streeft naar het herstel van een veerkrachtig natuurlijk watersysteem, gericht op kwaliteitswater ten behoeve van de gebieden waarbij behoud en herstel van de ontwikkeling van natuurwaarden centraal staan. Hiermee speelt het waterschap in op de doelen die gesteld worden door de kaderrichtlijn water en het waterbeheer van de 21^e eeuw.

De Regio Twente en de gemeenten Hof van Twente en Hengelo opereren vanuit hun zorg voor de kwaliteit van hun buitengebied als drager van het leefmilieu van haar bewoners. Zij zien in dit project een mogelijkheid die kwaliteit op een duurzame manier vorm te geven. Zij spelen hiermee in op de maatschappelijke vraag naar een hoogwaardig leefmilieu. Boeren voor Natuur vervult ook een andere wens.

De tegenstelling tussen landbouw en landschap en natuur vervaagt op een economisch verantwoorde wijze. Hiermee krijgen de betrokken boeren-bedrijven een duurzaam perspectief. De boer blijft beheerder van het buitengebied en draagt bij aan de economie van dat gebied.

De Regio tenslotte ziet in Boeren voor Natuur een uitgangspunt voor nieuwe product - marktcombinaties die de economie van het platteland kunnen ondersteunen.

Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit motiveert haar deelname aan dit project vanuit de nota Natuur voor Mensen, Mensen voor Natuur. Zij wil op integrale, duurzame wijze doelen realiseren op de beleidsvelden natuur, landschap, water en cultuurhistorie. Met name binnen de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en de nationale landschappen. Twickel is een kerngebied in de EHS. Met dit project wil het ministerie ook een impuls geven aan de leefbaarheid van het buitengebied.

Voor de provincie Overijssel is de inrichting van duurzame overeenkomsten voor het herstel en behoud van het buitengebied een belangrijk doel, evenals de samenwerking van de belanghebbende partijen, zowel overheden als particuliere instanties. Hiermee wil zij de kwaliteit en leefbaarheid van het buitengebied bevorderen.

De Stichting Twickel tenslotte ziet in Boeren voor Natuur een goede invulling van de vele natuur en landschapswensen op agrarische grond -behoud en ontwikkeling-, met behoud van het agrarische bedrijf en de rol van de boer in het buitengebied en op het landgoed in het bijzonder.

Rol van Brussel

In dit project vloeien overheidsmiddelen naar ondernemers. Dit maakte een toetsing door Brussel noodzakelijk. Uiteindelijk is tweemaal een verzoek naar Brussel verzonden. Na de beantwoording van het eerste verzoek is het project op een aantal punten aangepast.

De contractpartij voor de boeren is nu de provincie. Brussel stond niet toe dat een op te richten stichting deze rol zou vervullen; de landschapsgerichte bedrijven konden niet participeren in dit project. Brussel verwees dit naar de omvormingsregels van de Subsidieregeling Natuurbeheer.

Vanuit de Nederlandse catalogus groenblauwe diensten willen de partijen de landschapselementen voor de natuurgerichte bedrijven invullen. Brussel verleende op het eerste verzoek alleen toestemming voor de (runder) melkveehouderijen.

Dit maakte een tweede verzoek noodzakelijk, en wel voor schapen- en zoogkoeienhouders.

Ook hierop verleende Brussel haar toestemming. Brussel staat uitbreiding van dit project niet eerder toe dan nadat er een evaluatie heeft plaatsgevonden na 10 jaar. Hierdoor gedwongen zijn er ontbindende bepalingen opgenomen in de overeenkomsten.

2 De Bunte, bewust natuurlijk boeren

In Oele op Landgoed Twickel ligt Erve Bunte. Na 9 jaar als bedrijfskundige werkzaam te zijn geweest in marketing en sales, heeft Corney Niemeijer de overstap gemaakt naar de landbouw. Vanaf 1999 als biologisch melkschapenhouder te Ambt Delden en sinds 2004 als pachter van Erve Bunte met omliggende gronden. Hij voert onder de naam “De Bunte” zijn bedrijf. Het mission statement van dit bedrijf luidt: “De Bunte is een agrarisch bedrijf, dat nastreeft om, met respect voor natuur- en cultuurhistorische waarden en op gezonde economische basis, bij te dragen aan herstel van een natuurlijk evenwicht tussen landschap, dier en mens. Dit conceptdenken wil De Bunte uitdragen middels voorlichting, educatie en training.”

Op De Bunte is de keuze: intensief of extensief produceren. Overwegingen hierin zijn rentabiliteit en solvabiliteit. Kiezen voor natuur en landschap is mooi, maar dat kan geen individuele keuze zijn als de maatschappij haar voordeel niet vertaalt naar compensatie. Het systeemdenken van Boeren voor Natuur biedt daarin een perspectief en de afgelopen jaren is op De Bunte fors geïnvesteerd in de realisering van deze pilot. Vanuit de basis van het agrarisch bedrijf zal De Bunte zich primair richten op een balans tussen enerzijds landbouw en anderzijds het behouden en versterken van landschappelijke waarden, ruimte bieden aan ontplooiing van biodiversiteit en het optimaal bieden van mogelijkheden ten aanzien van waterberging en -zuivering. Het landbouwbedrijf concentreert zich voornamelijk op het houden van schapen en een beperkt aantal zoogkoeien.

De brede geïntegreerde aanpak die De Bunte voorstaat, wordt gekarakteriseerd door het streven naar bewustwording en balans. Kennis, verkregen door observatie van gedrags- en ontwikkelingsprocessen, zal ingezet worden ten behoeve van een optimale onderlinge afstemming van landschap, dier en mens, en beschikbaar gemaakt worden voor derden in de vorm van educatie en voorlichting.

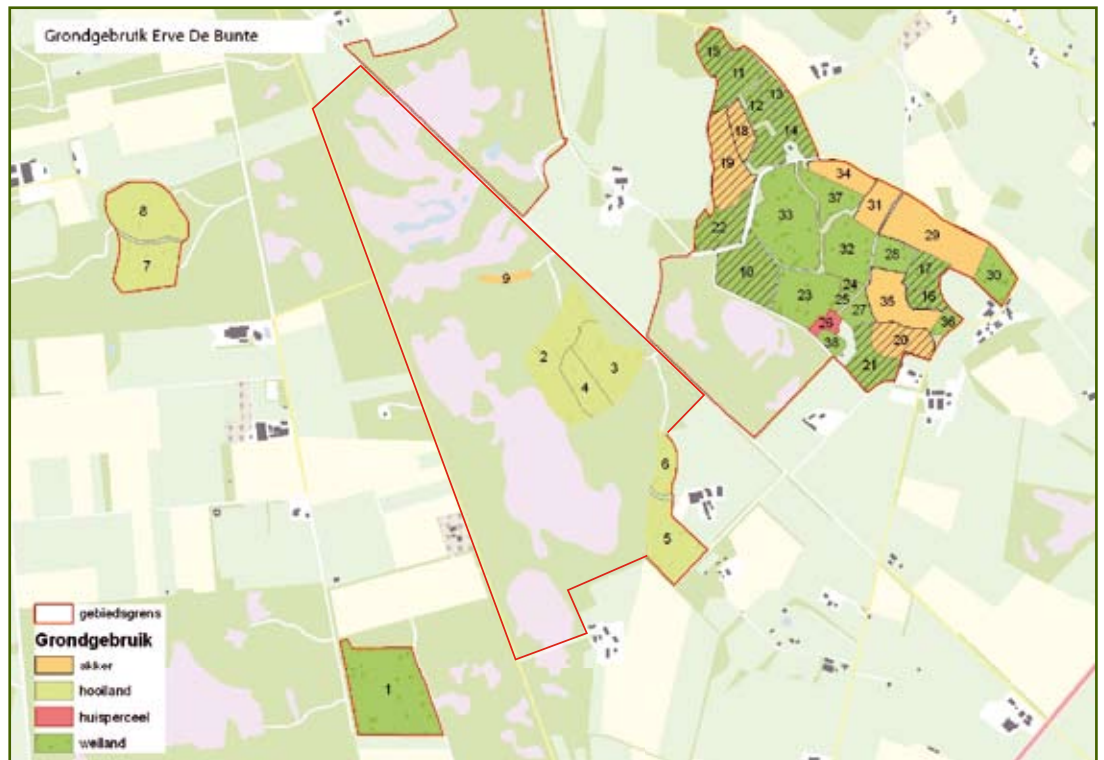
Verder zal benutting van zonne-energie, regenwater (voor dierdrenking), hout ten behoeve van bouw en verwarming een extra bijdrage leveren binnen de gesloten bedrijfsvoering.

Door deze andere manier van boeren ontstaat een landschap waarin natuur- en landbouwgronden elkaar opwaarderen, vanuit ecologisch en economisch perspectief. De Bunte zal dit met overtuiging en deskundigheid uitdragen middels voorlichting, educatie en training, gericht op boeren, burgers, beleidsmakers en bedrijfsleven.

Corney Niemeijer ziet de uitdaging liggen in het realiseren van dat evenwicht tussen landschap, dier en mens. Een optimum bereiken met de dieren door keuzes met betrekking tot dieren aan te passen aan het opbrengend vermogen van de grond, een optimum in landschap en landbouw door de mogelijkheden van compostering en gebruik van de heide- en natuurvelden te verkennen. “Een gebied in evenwicht spreekt voor zichzelf” is zijn stellige overtuiging. Hierdoor zal in de breedte meer draagvlak gegenereerd worden voor een natuurlijk beheer van ons landschap door boeren, waarin de maatschappij haar financiële verantwoordelijkheid neemt.

De ligging van het bedrijf en de gronden staat weergegeven in figuur 1. Bij de start van de pilot Boeren voor Natuur zal De Bunte de beschikking hebben over 27,37 hectare cultuurgrond; 0,94 hectare wordt als nieuw landschapselement ingericht. In het streefbeeld is er 41,36 hectare cultuurgrond ter beschikking en blijft de 0,94 hectare landschapselementen.

Figuur 1 Plangebied voor het natuurgerichte bedrijf Niemeijer

Nummer	grondgebruik	opmerkingen
1	weiland	liberale pacht
2	hooiland	beheer in overleg
3	hooiland	liberale pacht
4	hooiland	liberale pacht
5	hooiland	liberale pacht
6	hooiland	liberale pacht
7	hooiland	liberale pacht
8	hooiland	liberale pacht
9	akker	liberale pacht
10	weiland	gewenste uitbreiding
11	weiland	gewenste uitbreiding
12	weiland	gewenste uitbreiding
13	weiland	gewenste uitbreiding
14	weiland	gewenste uitbreiding
15	weiland	gewenste uitbreiding
16	weiland	gewenste uitbreiding
17	weiland	gewenste uitbreiding
18	akker	gewenste uitbreiding
19	akker	gewenste uitbreiding
20	akker	gewenste uitbreiding
21	weiland	gewenste uitbreiding
22	weiland	gewenste uitbreiding
23	weiland	bestaande hoevepacht
24	weiland	bestaande hoevepacht
25	weiland	bestaande hoevepacht
26	huisperceel	bestaande hoevepacht
27	weiland	bestaande hoevepacht
28	weiland	bestaande hoevepacht
29	akker	bestaande hoevepacht
30	weiland	bestaande hoevepacht
31	akker	bestaande hoevepacht
32	weiland	bestaande hoevepacht
33	weiland	bestaande hoevepacht
34	akker	bestaande hoevepacht
35	akker	bestaande hoevepacht
36	weiland	bestaande hoevepacht
37	weiland	bestaande hoevepacht
38	weiland	bestaande hoevepacht

Perceel 1 is een bijzonder perceel in deze opzet. Het is de verwachting dat dit perceel wordt omgevormd tot natuur ten behoeve van een te verplaatsen heikikkerpopulatie. Deze grond zal op termijn beheerd worden door De Bunte, maar valt niet onder de Boeren voor Natuur vergoeding. Daarom zal hier heide en schraal grasland ontstaan hetgeen prima past in het Boeren voor Natuur-concept. Exacte kosten en opbrengsten zijn nog niet in te schatten, maar waarschijnlijk tegen elkaar weg te strepen. Daarom wordt dit perceel verder niet in dit bedrijfsplan meegenomen.

3 Waterhuishouding

3.1 Huidige situatie

Het watersysteem wordt gekenmerkt door een intensief stelsel van waterlopen, perceelsslotten en greppels. Deze inrichting is het gevolg van een werkwijze die in het verleden gehanteerd werd, waarbij via technische maatregelen het watersysteem naar onze hand werd gezet. Een goede ont- en afwatering was gewenst vanuit landbouwkundige doelstellingen. De schaduwzijde van deze inrichting komt steeds nadrukkelijker naar voren. Omliggende natuur vertoont verdrogende effecten en bij hoge afvoerpieken wordt het water zeer snel afgevoerd.

Ook ontstaat droogteschade in de landbouw. De verdroging vindt met name plaats in de zomer. De gemiddelde laagste grondwaterstand (GLG) zakt dieper dan 1 meter weg hetgeen maar liefst 30-60 cm lager is dan in de zogenaamde referentiesituatie, een streefbeeld dat min of meer overeenkomt met de historische afwateringssituatie. De wintergrondwaterstanden daarentegen komen nu al overeen met de referentiesituatie. De waterstand in de winter is echter minder relevant voor de vegetatie dan de voorjaars- en zomerstanden die voor diverse karakteristieke planten van de natte heide droogtestress veroorzaakt.

3.2 Waterhuishouding bij natuurgerichte bedrijfsvoering

Het huidige watersysteem heeft drie belangrijke knelpunten; verdroging van natuur en hoger gelegen landbouwgronden in zomersituaties, snelle afvoer van water tijdens zeer natte periodes en de waterlopen die niet functioneren als ecologisch systeem. Om deze knelpunten in het watersysteem op te lossen dient het watersysteem aangepast te worden. Het nationale beleid vertaald in de kader richtlijn water (KRW) en waterbeleid 21ste eeuw (WB21) zijn daarbij leidend. Aandachtspunt is het bovenstrooms vasthouden van water of bergen voordat het tot afvoer komt.

Dit kan hier gerealiseerd worden door nieuwe combinaties te zoeken met natuur, landbouw of recreatie.

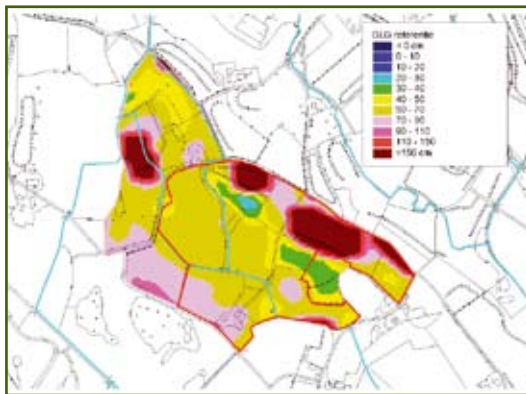
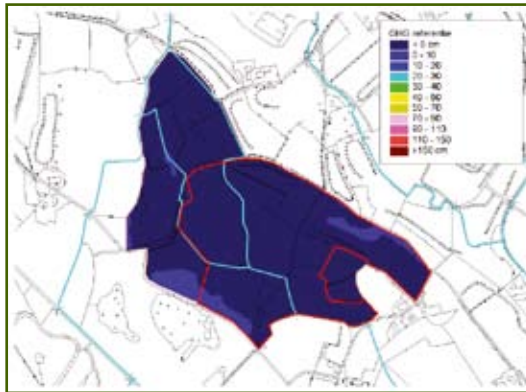
Het plangebied van Erve Bunte is in het waterbeheerplan van het waterschap aangeduid als Kwaliteitswater. Het watersysteem dient een zo natuurlijk mogelijke invulling te krijgen, afgestemd op de aanwezige dan wel te ontwikkelen hoge natuur.

Het streefbeeld voor dit gebied is het bereiken van een grondwatersituatie van 1930 die gekenmerkt werd door een natuurlijk watersysteem waar de grote ingrepen in het watersysteem nog niet hadden plaatsgevonden. Bij de herinrichting van de waterlopen worden deze via meandering in het landschap ingebed. Een accoladeprofiel, waarbij kleine hoeveelheden water door de kleine beek worden afgevoerd en de grote afvoerpieken via een overstromingszone worden afgevoerd, staat hierbij centraal.

Het peilbeheer van het natuurgericht bedrijf wordt afgestemd op een combinatie van functies: waterberging in de bodem, natuurontwikkeling op de cultuurgronden en het creëren van voorwaarden voor natuurherstel in de aanliggende natte heidegebieden. Uitgangspunt hierbij is een zodanig herstel van de grondwaterstand dat hierdoor de natuurwaarden vergroot kunnen worden. Er dient wel een optimum te worden gevonden, waarbij enerzijds de waterdoelstellingen en anderzijds de agrarische bedrijfsvoering onder het regiem “Boeren voor natuur” op elkaar worden afgestemd.

Doelstellingen grondwater

Het waterschap streeft bij Boeren voor Natuur de grondwatersituatie van de referentie-situatie na. Dit is de natuurlijke situatie, waarin geen kunstmatige ontwateringsmiddelen (sloten, greppels, drainage) aanwezig zijn. In de bijgevoegde figuren staan de na te streven grondwaterstanden, uitgedrukt in Gemiddeld Hoogste Grondwaterstand (GHG) en Gemiddeld Laagste Grondwaterstand (GLG).

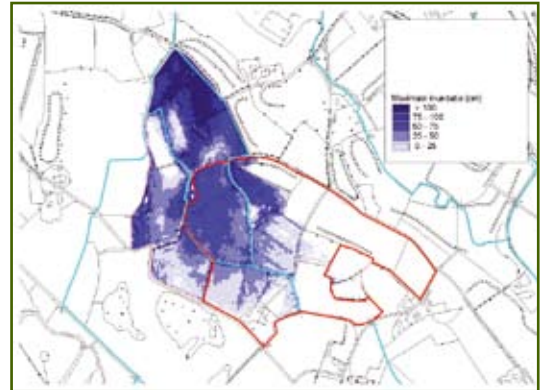

De GHG en de GLG zijn de grondwaterstanden die elk gemiddeld 6 weken per jaar optreden. De rest van het jaar ligt de grondwaterstand tussen deze twee uitersten.

De gewenste situatie kan als volgt omschreven worden: de GHG zit in het hele gebied aan of vlak onder maaiveld. De GLG ligt er globaal 40-70 cm onder. In het voorjaar zal de grondwaterstand op enkele decimeters onder het maaiveld liggen. Door de natuurlijke variatie in maaiveldhoogte zullen de grondwaterstanden niet overal op dezelfde afstand tot het maaiveld liggen. Zo zal op de hogere gronden de GHG niet tot in maaiveld komen. Door de schaal waarop de kaart gemaakt is, is deze variatie ten gevolge van het lokale maaiveld niet goed weergegeven.

Doelstellingen oppervlaktewater

Bij het streefbeeld passen ook inundaties op de laagste plekken binnen het plangebied. In onderstaande figuur staan de maximaal mogelijke inundaties. Tussen 0 en 10 dagen per jaar beginnen inundaties op te treden in de allerlaagste delen.

De maximale inundatie-omvang wordt 1 keer per 10 jaar bereikt. Afhankelijk van de weersomstandigheden kunnen inundaties kortdurend zijn (enkele uren) of maximaal enkele dagen duren.

Uitstraling buiten het plangebied

Het plangebied is geen zelfstandige hydrologische eenheid. Om binnen het plangebied de doelstellingen te halen zullen ook gronden buiten het plangebied effecten ondervinden. Hiervoor gelden de volgende randvoorwaarden: buiten het plangebied mag de huidige gebruiksfunctie geen nadeel ondervinden van maatregelen binnen het plangebied. Dit wordt getoetst met de daarvoor gebruikelijke methoden (doelrealisatie voor grondwater en inundatienorm voor oppervlaktewater). De kans bestaat dat in een deel van het plangebied de gewenste situatie niet te realiseren is.

Geschiktheid voor landbouw

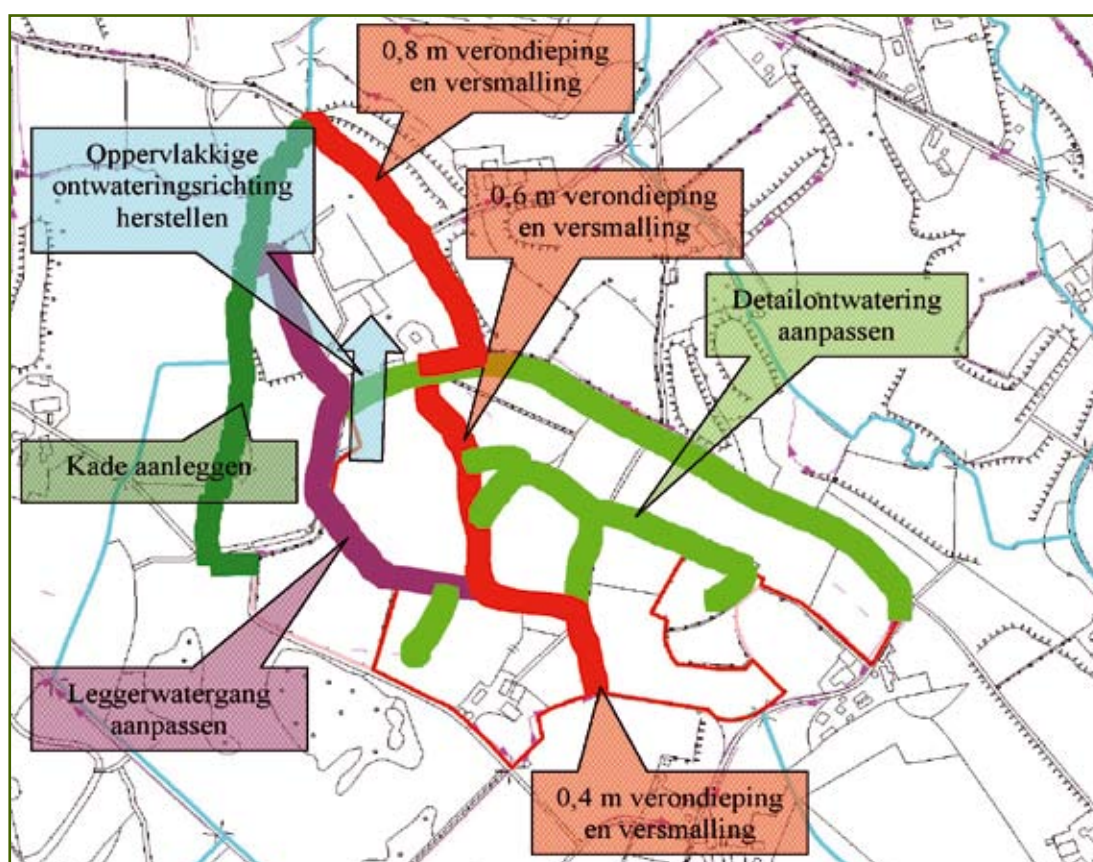
Een landelijk gebruikelijke manier om de geschiktheid voor landbouw te beschrijven is de HELP-methode. Hierin wordt de gewasopbrengst uitgedrukt in een percentage. Met een doelrealisatie van 100% is de opbrengst maximaal. Te hoge grondwaterstanden (natschade) en te lage grondwaterstanden (droogteschade) zorgen beide voor een lagere opbrengst die afgetrokken wordt van het maximum.

In de huidige situatie is de doelrealisatie 81%, waarin vooral droogteschade voor aftrekpunten zorgt. In het streefbeeld is de doelrealisatie 73%, vooral veroorzaakt door natschade.

3.3 Maatregelen

Om het streefbeeld te realiseren binnen de gestelde randvoorwaarden zijn de volgende maatregelen aan het watersysteem nodig:

Uitgaande van de kenmerken van het streefbeeld betekent dit het aanpassen van vele ontwateringsmiddelen. Eventueel overblijvende greppels zijn enkel bedoeld om afstromend regenwater af te voeren, niet om de grondwaterstand verder te beïnvloeden. Door het bestaande hoogteverschil binnen het plangebied is een greppel op de plaats van leggerwatergang 15-2-1-2 (in paars aangegeven) voldoende. Hogere gronden blijven 's winters beweidbaar zonder greppels.

Om de inundaties te realiseren moet aan de benedenstroomse zijde van het gebied een kade aangelegd worden die voorkomt dat gronden buiten het plangebied inunderen.

De aanleg van greppels (van belang om het regenwater af te voeren en de zode oppervlakkig droog te houden) is nog niet in de maatregelen opgenomen; dit zal wel onderdeel uitmaken van het inrichtingsplan.

De verandering van de waterhuishouding zal in beeld gebracht worden door middel van monitoring van de grondwaterstanden. De grondwaterstanden zullen de komende jaren worden gemeten om vervolgens de resultaten te toetsen met het gewenste streefbeeld. Als blijkt dat de grondwaterstanden behoorlijk afwijken ten opzichte van de modelberekeningen dan dienen aanvullende werkzaamheden plaats te vinden om alsnog bij te sturen naar het afgesproken optimale streefbeeld.

4 Natuur en landschap

De doelstelling op Erve Bunte omvat het ontwikkelen van natuurwaarden op de landbouwpercelen, in samenhang met een agrarische bedrijfsvoering. Daarnaast is een belangrijke doelstelling van Boeren voor Natuur op Twickel om de natuurwaarde op de naastliggende, verdroogde, natuur te verhogen. In de startsituatie heeft Corney Niemeijer circa 28 hectare landbouwgrond in gebruik. Het streven is om binnen een aantal jaren het oppervlak landbouwgrond uit te breiden tot 43 hectare. Op langere termijn is een verdere groei van het bedrijf wenselijk, maar gezien de vele onvoorspelbare factoren is het opstellen van een streefplan voor de verdere toekomst weinig zinvol. Na aanpassing van het landbouwkundig gebruik en de waterhuishouding krijgt de natuur op Erve Bunte meer ruimte. Uitbreiding van het bedrijf leidt tot een groter aaneengesloten gebied zonder enclaves met een regulier landbouwkundig gebruik. Dit biedt ruimte de waterhuishouding verder aan te passen, zonder dat de gebruiksmogelijkheden op de naastliggende percelen verslechteren. Hierdoor worden hogere water- en natuurdoelen haalbaar.

Een groot effect op de waterhuishouding wordt verkregen door de interne, sterk drainerende kavelsloten te verondiepen. Het is vanuit natuur-oogpunt van belang dat het grasland na eventuele overstroming of langdurige regenval niet te lang onder water staat. Door oppervlakkige begroeiing wordt regenwater afgevoerd en komt kalk- en ijzerrijk grondwater weer tot in het maaiveld. De grote hoeveelheden fosfaat die door de intensieve bemesting in het verleden in de bouwvoor liggen opgeslagen worden hierdoor vastgelegd waardoor een sterke verzuuring van de grasland-vegetatie wordt voorkomen. Door de vernatting worden subtiele verschillen in groeiplaats hersteld, waardoor vele soorten planten zich hier opnieuw kunnen vestigen. Op dit moment zijn de meeste aan kwelsituaties gebonden planten uitsluitend in de sloten en poelen aanwezig.

4.1 Grondgebruik

Graslanden

De doelstelling voor de graslanden omvat in hoofdlijn het vergroten van de natuurwaarden uitgaande van beweiding dan wel hooilandbeheer. De natste percelen bieden de beste mogelijkheden voor een hooilandbeheer, eventueel gecombineerd met nabeweiding (zie onder kopje nat hooiland). Het grondgebruik is tot de omschakeling naar het natuurgericht bedrijf, intensief met hoge mestgiften en compostbemesting, gekoppeld aan chemische onkruidbestrijding en regelmatig scheuren van het grasland. De enige wilde planten bestaan uit triviale akkeronkruiden zoals Vogelmuur, Paardenbloem, Herderstasje en Paarse dovenetel en enkele grassen als Kweek en op de nattere plekken Geknikte vossenstaart. De belangrijkste sturende factoren in de natuurontwikkeling op de natte en vochtige graslanden zijn het grondwater en het grondgebruik. De verwachting is dat met de geplande aanpassing van de waterhuishouding en een gewijzigd grondgebruik de natuurwinst hier groot zal zijn. Het tempo waarmee de karakteristieke hooilandplanten zich vestigen is mede afhankelijk van de hoeveelheid fosfaat die nog in het bodemprofiel is opgeslagen en de hoeveelheid ijzer die de fosfaat kan bufferen.

Op een deel van de graslanden op afstand liggen op dit moment beheerovereenkomsten in het kader van Programma beheer. Afgesproken wordt dat deze beheerovereenkomsten volgens de beheer-voorwaarden worden uitgediend conform de eisen van het pakket ontwikkeling kruidenrijk grasland. Hierna is Corney Niemeijer ook op deze percelen vrij in het uitvoeren van zijn bedrijfsvoering.

Nat hooiland

De natste percelen bieden de beste mogelijkheden voor een hooilandbeheer, eventueel gecombineerd met nabeweiding. Juist in de natte hooilanden nemen door vernatting de agrarische gebruiksmogelijkheden sterk af.

De bedrijfsvoering is hier sterk afhankelijk van de grondwaterstand en van het weer, zodat aan de boer hoge eisen gesteld worden ten aanzien van zijn vakmanschap, flexibiliteit en kennis van de grond. Het hooiland zal zich geleidelijk ontwikkelen in de richting van een soortenrijk Dotterbloemhooiland (Associatie van Boterbloemen en Waterkruiskruid), met onder meer Echte koekoeksbloem, Moerasrolklaver, Kruipende boterbloem, Pinksterbloem, Grote wederik, Brunel, Veldrus en Zwarte zegge.

Vochtig grasland

De vochtige graslanden zijn bruikbaar voor beweiding, eventueel in combinatie met hooilandbeheer. Afhankelijk van de voerbehoefte en wintervoorraad maakt de boer in zijn bouwplan jaarlijks een nieuwe afweging. De verwachting is echter dat het grondgebruik op hoofdlijnen jaarlijks hetzelfde is, zodat de karakteristieke planten- en diersoorten meer kansen krijgen duurzaam een plaats te verwerven. De vegetatie kan zich hier verder ontwikkelen naar een soortenrijke Kamgras-weide met veel grassoorten zoals Engels raaigras, Timoteegras, Gestreepte witbol, Grote vossenstaart, Beemdlangbloem, Rood zwenkgras, Veldbeemdgras, en Zachte dravik. Verder komen in dit graslandtype kruiden voor als Witte klaver, Madeliefje, Scherpe en Kruipende boterbloem, Veldzuring, Vertakte leeuwentand en Pinksterbloem. Op de wat lagere plekken zijn overgangen naar de Associatie van Boterbloemen en Waterkruiskruid te verwachten.

Onderdeel van het natuurgericht boeren is dat niet wordt gespoten met herbiciden. De verwachting is dat door een goed graslandbeheer nauwelijks storingsplanten zullen ontwikkelen als Ridderzuring, Grote brandnetel, Akkerdistel, Kweek en Pitrus. Deze zijn zowel landbouwkundig als uit oogpunt van natuurbeheer ongewenst. Maaien, licht bemesten en het gesloten houden (niet beschadigen) van de zode voorkomt de vestiging van deze planten. Enkele malen kort afmaaien, in combinatie met het toedienen van potstalmest lijkt op Erve Bunte een goede remedie om de Pitrus te verdringen ten gunste van de grassen.

Akkers

De agrarische doelstelling van de akker is het verbouwen van voldoende (winter) voorraad voor het vee. Vanuit het oogpunt van natuur en landschap is het doel om, door de aanleg van een extensief beheerde graszoom langs de buitenrand, de soorten planten en dieren die gebonden zijn aan akkers een groeiplaats of biotoop te bieden. In het streefplan is op circa 18 % van de bedrijfsoppervlakte bouwland gepland. Op de akkers hebben de wijzigingen van het grondwater minder invloed, zodat het grondgebruik sterk sturend is in de ontwikkeling van de natuurwaarden.

Corney Niemeijer is in principe vrij om te bepalen hoe hij de bedrijfsvoering wil indelen, maar duidelijk is dat hij op zijn bedrijf zelf het voer voor zijn vee moet verbouwen.

In de bedrijfsvoering onder Boeren voor Natuur worden de bouwlanden met rogge en tarwe bewerkt met de wiedeg, waardoor concurrerende onkruiden als Akkerwinde en Zwarte nachtschade effectief worden bestreden en tegelijkertijd voldoende ruimte blijft voor de mogelijke ontwikkeling van veel karakteristieke akkeronkruiden zoals Korenbloem, Akkerviooltje, Margriet, Smalle wikke, Ringelwikke, Veldereprijs en Grote windhalm.

Plas en Moeras

Op Erve Bunte zijn geen locaties uitgesproken geschikt voor de ontwikkeling van moeras of zeer nat hooiland. De gronden van het bedrijf liggen niet echt in een beekdal met veel hoogteverschillen dat regelmatig gedurende langere tijd inundeert. Op twee plaatsen met kwel worden laagtes gegraven waar zich moeras kan ontwikkelen (landschapselementen 11 en 12). Hier wordt gestreefd naar een hoogproductieve, opgaande moerasbegroeiing met veel soorten uit de Rietklasse, zoals Liesgras, Rietgras, Waterweegbree, Wolfspoot, Watermunt, Kattenstaart en Gele lis (natuurdoeltype eutroof moeras). Afhankelijk van de lokale bodemomstandigheden en de aanwezigheid van kwel zullen ook vele andere plantensoorten zich hier vestigen. Deze natuur kan alleen duurzaam in stand worden gehouden met een periodiek gefaseerd maaibeheer waarbij het gewas wordt afgevoerd. Voor het bedrijf levert het jaarlijks maaien en composteren van deze vegetatie een belangrijke bron van mineralen (met name fosfor en kalium). Het maaien kan alleen plaatsvinden in de droogste periode (augustus) met licht materieel. Zonder maaibeheer zou een dergelijk moeras al gauw dichtgroeien met Grauwe wilg en Zwarte els; dit is zowel uit oogpunt van natuurontwikkeling als vanuit de natuurgerichte bedrijfsvoering ongewenst.

De sloten vallen 's zomers grotendeels droog waardoor deze nauwelijks waterplanten herbergen. Onder in de sloten is de invloed van het grondwater te zien aan een rand met Ille zegge en andere vochtminnende soorten. Gestreefd wordt om onder Boeren voor Natuur, in overleg met het waterschap, de sloten te schonen en het maaisel af te voeren en te composteren. Het maaisel wordt zodoende niet meer gelost in de houtwallen. Hierdoor kunnen karakteristieke houtwalplanten als Salomonszegel en Bosanemoon zich weer uitbreiden, ten gunste van nu aanwezige woekerende soorten als Kweek, Zevenblad, Brandnetel en bramen.

Natte heide

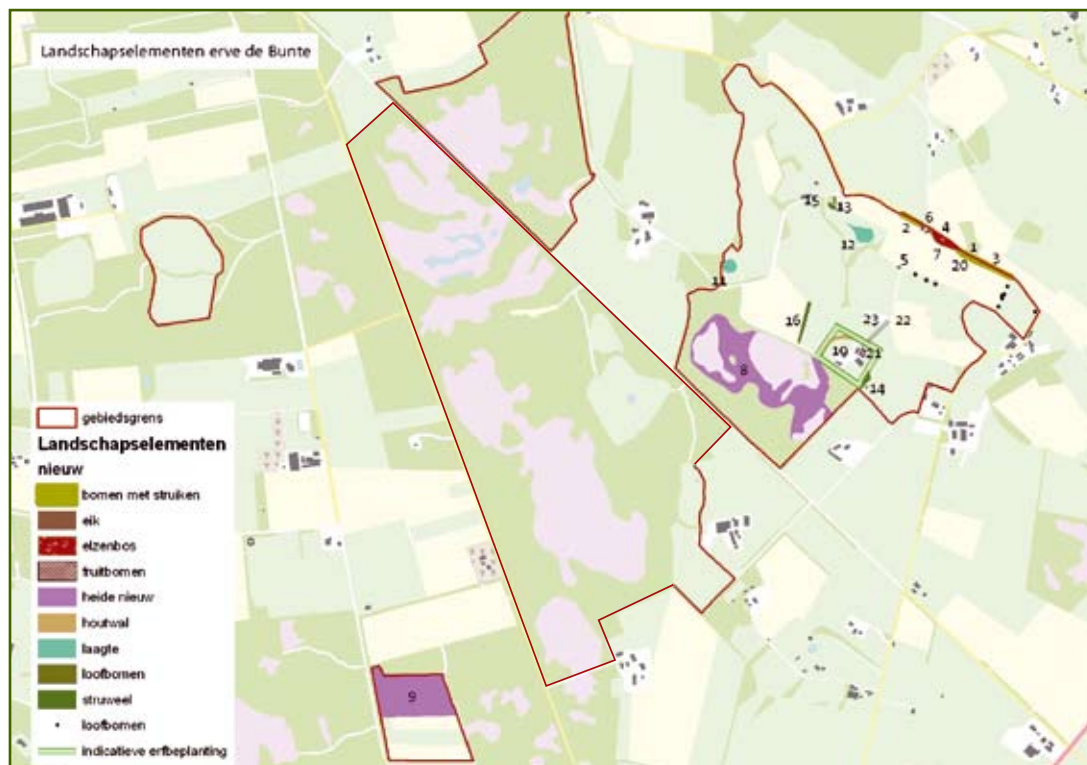
Erve Bunte ligt tegen de heideterreinen Buntveld en verderop het Vörgersveld aan. Boeren voor Natuur biedt de mogelijkheid om aan twee belangrijke voorwaarden te voldoen die het voortbestaan van de natte heiden voor de toekomst garanderen: herstel van de waterhuishouding en herstel van de continuïteit van het beheer. Na de herinrichting van het watersysteem worden de historische waterstanden hersteld. Dit leidt tot optimale condities voor de Associatie van Gewone dophei en de daarmee samenhangende gemeenschappen. De mogelijkheid bestaat om in het kader van Boeren voor Natuur zomerbegrazing door schapen toe te passen, waarbij met een verplaatsbaar raster telkens een gedeelte wordt begraaasd gecombineerd met het incidenteel plaggen van gedeeltes van de heide. Samen vormt dit een optimaal heidebeheer. De plaggen kunnen worden benut in de stal en daar worden vermengd met de schapenmest, waarna deze op de essen als mest wordt benut. Een andere mogelijkheid is om de plaggen direct te composteren in combinatie met schapenmest.

4.2 landschapselementen

Binnen de pilot Boeren voor Natuur worden uitsluitend afspraken gemaakt over nieuwe landschapselementen. De nieuwe landschapselementen op het bedrijf worden weergegeven in onderstaande kaart. In totaal gaat het om een oppervlakte van 0,94 hectare grond die uit landbouwkundig gebruik wordt gehaald en wordt omgevormd. De nieuwe landschapselementen bestaan op Erve Bunte vooral uit bosjes, struwelen, 2 moerasjes, solitaire bomen en bomenrijen. Het landschap is nog besloten en de meeste nieuwe landschapselementen betekenen vooral een versterking van de al aanwezige singels. Met de nieuwe solitaire bomen en bomenrijen wordt geen grotere beslotenheid beoogd, maar wordt een meer parkachtig landgoedlandschap nagestreefd waarin onder de bomen en bomenrijen doorgekeken kan worden, zodat er zicht blijft op grotere landschappelijke ruimten.

De nieuw ontworpen erfbeplanting bestaat aan de westzijde uit een houtwal die de nieuw te bouwen schuur inpast en de geplande compost- en kuilvoerlocatie afschermt. Op en rond het erf worden voornamelijk transparante beplantingen aangelegd, bestaand uit een hoogstamboomgaard en een dubbele bomenrij.

De landschapselementen betekenen niet alleen een versterking van de beleevingswaarde van het landschap, maar bieden ook extra natuurwaarden. De nieuwe struwelen zullen zich op de nattere locaties, na afplaggen, spontaan ontwikkelen. Ze zullen voornamelijk bestaan uit opslag vanuit in het voorjaar alom aanwezige zaadpluis van wilgen (Grauwe wilg en plaatselijk ook Geoorde wilg en Schietwilg) en uit Zwarte els (hier een algemene boom waarvan het zaad eveneens door de wind verspreid wordt). Later volgen struiken die door vogels worden verspreid, zoals Sporkehout en Gewone vlier. Op de minder natte gronden worden de struwelen voor 25-50% van het oppervlak ingeplant met soorten die daar van nature thuishoren. Er blijft dan voldoende open ruimte voor spontane vestiging van struiken die hier op eigen kracht een plek kunnen vinden, veelal verspreid door bessenetende vogels. Het laten opslaan en inplanten van nieuw struweel betekent een sterke verrijking van de fauna die van struweel afhankelijk is. Onder de broedvogels leidt dit tot een toename van soorten als Braamsluiper, Spotvogel en Tuinfluiter (in dicht struweel) en Bosrietzanger, Sprinkhaanzanger, Grasmus en Kneu (in open struweel). Op de overgangen naar nat hooiland liggen nestmogelijkheden voor het zeldzame Paapje. In de randen bloeien struiken en kruiden. Dat is visueel aantrekkelijk en betekent bovendien dat voor hiervan afhankelijke organismen als vlinders en kleinere zoogdieren veel extra voortplantings- en foeragemogelijkheden ontstaan.

Nummer	Ingerep	Bijzonderheden
1	bomen met struiken	
2	bomen met struiken	
3	bomen met struiken	
4	eik	
5	eik	
6	eik	
7	elzenbos	
8	heide nieuw	
9	heide nieuw	
10	houtwal	100 meter * 10 meter breed
11	laagte	
12	laagte	
13	struweel	
14	struweel	
15	struweel	
16	struweel	120 meter * 8 meter breed
20	nieuwe bomen in singel	Circa 30 stuks van 10 m2 per boom
21	boomgaard	Op plek van te slopen schuur
22	bomenrij	110 meter en beide zijden 1 m brede bermen
23	bomenrij	110 meter en beide zijden 1 m brede bermen

5 Agrarische bedrijfsvoering

Het bedrijf zal in hoofdzaak gericht zijn op het houden van schapen en daarmee inkomsten genereren uit de geboren en afgemeste lammeren. Daarnaast zullen er enkele zoogkoeien worden ingezet. Sommige gronden kunnen beter beheerd worden met koeien en daarnaast is het grovere voer beter te verwerken door deze grote herkauwers dan door schapen. De nieuw te bouwen stal zal bestemd zijn voor het huisvesten van de schapen rondom de lammerperiode en de mestperiode van de lammeren. Een nieuwe kaphuys wordt deels bestemd voor de huisvesting van de zoogkoeien in de winterperiode.

Voor de schapen is gekozen voor het Noord-Hollander ras. Een groot ruim schaap voor een efficiënte ruwvoerverwerking. Uiteindelijk zal in de loop van de tijd er meer Fins-landras bloed in worden gefokt en zal er gericht op de heidevelden en extensieve weilanden in het Vörgersveld mogelijk een bloedlijn van de heideschapen worden gebruikt. In alles zal het opbrengend vermogen van de grond bepalen welk dier past. De extensivering vertaalt zich ook naar het opfokbeleid. De jonge ooien die worden aangehouden voor de vervanging van de oude ooien, groeien eerst een extra jaar door voordat ze bij de ram gaan. Pas als 2-jarige ooi zullen ze de eerste lammeren krijgen.

De gemengde bedrijfsvoering is noodzakelijk om in zowel ruwvoer, krachtvoer als strooisel te voorzien. De meeste werkzaamheden op het land worden uitbesteed. Te veel investeren in machines wordt als verkeerde ondernemerskeuze gezien, misschien ook wel omdat er niet veel affiniteit is met al dat trekkerwerk. Maaien, schudden en harken worden wel in eigen beheer uitgevoerd, omdat de loonwerker op al die kleine percelen niet uit de voeten kan en de kosten onnodig opvoert. Bovendien zal onder Boeren voor Natuur er veelal gericht geopereerd kunnen worden door de boer zelf, zonder de bodem te veel te beschadigen.

De natuurlijke omgeving speelt een belangrijke rol in de natuurgerichte bedrijfsvoering. Uiteraard dienen de landschapselementen dat onderhoud te krijgen wat noodzakelijk is; bovendien kan het ook wat opleveren. De heidegebieden en sloten kunnen kostbare mineralen opleveren die door middel van compostering benut kunnen worden als strooisel in de stal. De uitdaging voor de aankomende jaren zal zijn om hierin het beste resultaat te vinden.

Het gebruik van de verschillende gronden is deels nu al in te schatten, maar zal zich in de toekomst moeten bewijzen. Op basis van de waterstanden moet het juiste gebruik worden bepaald. Ook de bemesting en grondbewerking zullen aangepast worden aan de grond en haar opbrengend vermogen.

Uiteindelijk zal er een bedrijf staan dat als een volwaardige economische eenheid beschouwd kan worden en een volledig gezinsinkomen oplevert voor Corney, Myrthe en Arend Niemeijer en zijn partner Gerarda van Merkerk. Daarnaast zal het bedrijf in communicatieve zin haar bijdrage leveren aan de waardering van het landschap en behoud van biodiversiteit.

Investerings- en aanpassingen ten behoeve van Boeren voor Natuur

De overschakeling naar een natuurgericht bedrijf is niet zomaar mogelijk. De gehele bedrijfsvoering is gericht op zelfvoorziening en vraagt een aantal duidelijke aanpassingen. Er zal eigen krachtvoer geteeld en opgeslagen moeten worden voor een heel jaar. Graan kan niet zomaar gevoerd worden, maar moet eerst geplet worden. Voor strooisel zal er ook genoeg opslag voor een heel jaar plus reserve moeten zijn. De ruwvoervoorraad zal eveneens aangepast moeten worden aan de natuurgerichte bedrijfsvoering. Er zal een grotere voorraad moeten zijn, want in een slechter jaar moet er voldoende voer zijn voor de vee-stapel.

Voor de compostering en opslag van vaste mest moet een mestplaat ingericht worden die aan de eisen van de wet- en regelgever voldoet. Bovendien zal ook de mechanisatie passend gemaakt moeten worden voor de uit te voeren werkzaamheden onder moeilijker omstandigheden.

De volgende investeringen zijn op De Bunte noodzakelijk;

Investerings duurzame kapitaalgoederen
Kapschuur voor stroopslag en huisvesting zoogkoeien
Schapenstal
Graansilo's
Mest- composteringsplaat
Kuilvoersilo's 2 maal 7*25
Erfverharding rondom kuilplaat, composteerplaat en stallen

Investerings mechanisatie
Mini-shovel
Tractor
Graanpletter
Schudder
Veewagen
Weidesleep

De investering in de Hooizolder voor de voorlichting, educatie en training (met bijbehorende parkeerplaatsen en inrichting) is in de bovenstaande opsomming niet meegenomen. Aangezien deze niet noodzakelijk is voor de landbouwbedrijfsvoering, wordt in het bedrijfseconomische gedeelte hieraan voorbij gegaan. Zowel de kosten en de opbrengsten zijn buiten beschouwing gebleven.

Omschakeling naar Boeren voor Natuur

In 2 jaar tijd zal de bedrijfsvoering compleet aangepast moeten zijn aan de contractuele verplichtingen van Boeren voor Natuur. Deze tijd is nodig voor de noodzakelijke voorbereidingen.

Tot september 2009 zal er dus mogelijk nog stro aangekocht moeten worden. Hetzelfde geldt voor het graan.

Eveneens zal er een voervoorraad moeten worden opgebouwd voor de "slechte" jaren. Daarbij moet er nog rekening gehouden worden met de aanpassingen voor de inrichting van de landschapselementen en aanpassing van de grondwaterstanden, die een forse impact zullen hebben op de opbrengsten van het gewas.

Daarnaast zal er een gewenningsperiode zijn voor de dieren. Zowel de dieren als de boer zullen de extensieve bedrijfsvoering en eigen krachtvoorziening moeten adopteren; dit is een leerproces wat niet in 1 maand plaatsvindt.

Als laatste zal ook het bemestingssysteem worden aangepast. Er zal eerst een composteringsplaat moeten worden aangelegd voordat gecomposteerd kan worden. Daarvoor moet er nog een milieuvergunning worden aangevraagd. Allemaal tijdsintensieve maatregelen waar zeker het eerste jaar mee gevuld zal zijn. Daarnaast vraagt de opbouw van een mestvoorraad oude stalmest tijd waar in de overgangperiode rekening gehouden moet worden.

Grondgebruik

De beschikbare hectares en in te richten landschapselementen zijn al beschreven in eerdere hoofdstukken van deze toelichting.

Op de kaarten is aangegeven wat het verwachte gebruik is van de verschillende gronden. De praktijk zal uiteindelijk uitwijzen wat de mogelijkheden en onmogelijkheden zijn. We streven naar een situatie waarbij de dieren zo mogelijk steeds buiten kunnen lopen en het landschap sieren. Een dier in de weide is in zijn element en zal dan dus optimaal kunnen presteren. Percelen die lang nat blijven, zullen extensiever gebruikt worden door een late maaidatum en beperkte beweiding. Hogere gronden zullen eerder gemaaid en langer beweid worden.

Op De Bunte zullen veel percelen in het Vörgersveld alleen gebruikt worden om eens te maaien en de opbrengsten zullen of gecomposteerd of als strooisel gebruik worden.

De hoge es akker zal voornamelijk gebruikt worden voor graanteelt, afhankelijk van het noodzakelijke stro en graan. In de vruchtwisseling zal mogelijk eens gevarieerd worden als hardnekkige onkruiden niet anders te bestrijden zijn dan door een korte periode gras of juist graan.

Bemesting en gewasproductie

Op De Bunte zal in het streefbeeld circa 400 m³ potstalmest worden geproduceerd. Hiervan worden de akkers in ieder geval naar behoefte bemest. Het graanland is een belangrijke bron voor krachtvoer en strooisel en zal dus naar behoefte worden bemest. Naar schatting komt daar 12 m³ per ha op. De overige mest zal verdeeld worden op basis van verwachte opbrengst en gebruik. Percelen die laat en extensief beweiden/of gemaaid worden zullen minder mest krijgen dan percelen die snel droog en opgewarmd zijn en kunnen produceren. Eveneens zal op sommige percelen bijna geen mest gestrooid worden tenzij de bodem of de graslandontwikkeling daar om vraagt. Ook een kruidenrijk grasland heeft af en toe mest nodig om niet ten onder te gaan aan 1 verkeerde gras- of onkruidsoort.

Daarnaast zal door de beweiding ook veel mest op de juiste plek komen, eigenlijk de beste manier van bemesten.

In de berekening is een en ander vertaald naar de gemiddelde grondsoort en gemiddelde bemesting op basis van de aanwezige dieren en aantallen. De gronden bij De Bunte variëren in humusgehalte en aanwezige mineralen maar kunnen gemiddeld betiteld worden als maximaal middelmatig. Het betreffen veel jonge ontginningen waardoor er weinig reserve in de grond zit. Daarnaast zijn veel gronden in het Vörgersveld en het Flierveld al jaren door Landgoed Twickel extensief beheerd en leveren deze 10 ha duidelijk minder op. Naast een lagere opbrengst in droge stof zal ook de kwaliteit, uitgedrukt in energie en eiwit, laag uitvallen onder het Boeren voor Natuur regime. Hierin is wel duidelijk waarom vroeger de boeren op deze zandgronden pas geld begonnen te verdienen toen de kunstmest werd uitgevonden. Uitgaande van deze aannames en de mestopbrengst zullen gemiddeld de volgende opbrengsten gerealiseerd kunnen worden.

Gemiddelde verwachte gewasproductie	
Gewas	Kilo per ha
Grasland	5000 kilo droge stof per ha
Graan	3400 kilo droge stof per ha
Graan	5000 kilo stro per ha

Vertaald naar de opbrengsten op bedrijfsniveau bij start en streefbeeld situatie laat dat het volgende beeld zien:

Verwachte gewasproductie op bedrijfsniveau in de startsituatie		
Gewas	Aantal hectares	Productie
Gras / kuilvoer	23,08	115.415 kilo DS
Graan voor krachtvoer	4,29	14.576 kilo DS
Stro van graan	4,29	21.450 kilo product

Verwachte gewasproductie op bedrijfsniveau bij bereiken streefbeeld		
Gewas	Aantal hectares	Productie
Gras / kuilvoer	35,08	175.399 kilo DS
Graan voor krachtvoer	6,28	21.353 kilo DS
Stro van graan	6,28	31.400 kilo product

Op De Bunte noodzaakt de strobehoefte tot meer hectares graan dan de graanbehoefte. Uiteindelijk wordt in de graanverbouw gekozen voor een ras met meer stropductie. Het graan dat dan over is zal extra worden ingezet bij het vee als vervanging van ruwvoer. Daarnaast zal mogelijk lang schraal gras als strooisel of riet uit de sloten worden ingezet.

De opbouw van de potstal vraagt wel veel beleid en kan niet zomaar met alle andere materialen worden opgebouwd. In het geheel een leerproces. Voor de bedrijfsbegroting is door bovenstaande redenering de strobehoefte bepalend voor het aantal hectares dat met graan wordt ingezaaid.

Voeding

Het rantsoen voor de aanwezige dieren bestaat voornamelijk uit gras, kuilvoer en geplet graan. De koeien lopen ongeveer de helft van het jaar buiten en worden de andere helft opgestald in de potstal. De schapen lopen grotendeels buiten en hebben een in- en uitloop dicht bij de boerderij. Gekeken naar de voedselbehoefte en -opname is gerekend met de volgende kengetallen;

Diersoort / type	Opname kilo DS totaal in betreffende periode	Opname kilo graan
Ooi met lam	700	28
Dekrammen	500	5.6
Lammeren op stal	bij ooi	2.8
Opfok oilam < 1 jaar	bij ooi	24
Afmestlammeren	90	58.5
Ooien tussen 1 en 2 jaar	575	9
Koe + kalf tot 9 maand	4915	216
Kalf tot 9 maand	bij koe	60

Dierlijke productie

Uiteindelijk hebben de dieren als productiedoel een bijdrage te leveren aan het landbouwdeel van het inkomen. Op De Bunte wordt voor de aankomende jaren ingestoken op het produceren van slachtlammeren. De kalveren worden na het spenen verkocht. Voor vervanging wordt uitgegaan van de aankoop van drachtige vaarzen.

Algemene dier-kengetallen waarmee wordt gewerkt op De Bunte zijn:

- Alle ooien worden in oktober gedekt
- 6% van de moederdieren wordt niet drachtig
- Uitvalpercentage ooien 5 %
- Vervangingspercentage 20%
- Eerste keer aflammeren op 2 jaar
- Worpgrootte gemiddeld 2,1 lammeren
- Uitval lammeren 10%
- Grootgebrachte lammeren per geworpen ooi 1.89
- Op 40 schapen is 1 dekram aanwezig
- Op het bedrijf zijn 3 steriele rammen aanwezig
- Uitval onder overlopers 3%
- Alle koeien worden jaarlijks geïnsemineerd en werpen eens per jaar
- 13,5% van de moederdieren wordt niet drachtig
- Er is geen uitval van moederdieren en kalveren cq. zeer incidenteel
- Vervangingspercentage 20%
- Worpgrootte gemiddeld 1 kalf per zoogkoe
- Alle kalveren vertrekken na spenen op 9 maanden oud

Verwachte productie in bedrijfsvoering

Uitgaande van de verwachte gewasproductie, voerbehoefte en dierlijke productie is te berekenen hoeveel dieren gehouden kunnen worden binnen de natuurgerichte bedrijfsvoering.

Hierbij is als uitgangspunt genomen dat de hoeveelheid geproduceerd DS per jaar volledig benut wordt. Er moeten reserves gemaakt worden; insteek is door goed beheer van de omgeving, waarin zich ook de heidevelden bevinden, optimalisatie te realiseren. Hetzij door begrazing hetzij door oogsten en strooien en/of voeren. Dat moet de ruimte geven om voedselvoorraad op te bouwen. Bovendien wordt in de bedrijfseconomische berekening gewerkt met getallen tot 2 cijfers achter de komma. Een halve koe bestaat echter alleen in de slagerij en niet op de boerderij. Hier zit ook de ruimte in voedselvoorraad. Evenzo ziet Corney Niemeijer ook dat het een continu spelen is met de natuur en landbouwgrond en dat dat soms tot gevolg kan hebben dat er een schaap minder moet zijn of dat een oogst eens meevalt.

In het volgende overzicht staat weergegeven welke aantallen dieren er gehouden worden in de startsituatie en de streefbeeld situatie.

Diersoort / type	Startsituatie	Streefbeeld
Toegelaten ooi	125	179
Uitstoot ooien	19	27
Dekrammen en steriele rammen	6	7.5
Lammeren op stal eerste maand	247	353
Aangehouden oilammeren vervanging	26	37
Ooien vervanging 1 tot 2 jaar oud	25	36
Oilammeren voor afmesten	85	122
Ramlammeren om af te mesten	111	159
Koeien voor inseminatie	2	5
Moederdier die werpt	1.7	4.3
Uitstoot koeien	0.4	1
Vaarskalf verkoop op 9 maand	0.9	2.2
Stierkalveren verkoop op 9 maand	0.9	2.2

